

섹션 3.

FINANCE AND BANKING; TAXATION, ACCOUNTING AND AUDITING

DOI 10.36074/logos-21.06.2024.003

ІНСТИТУЦІОНАЛЬНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ФОРМУВАННЯ БЮДЖЕТНИХ РЕСУРСІВ ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАД

Дем'янишин Василь Григорович¹, Сіщук Марія Петрівна²

1. д-р екон. наук, професор,
професор кафедри фінансів імені С.І. Юрія
Західноукраїнський національний університет, УКРАЇНА
ORCID ID: 0000-0002-2140-1925

2. аспірант кафедри фінансів імені С.І. Юрія
Західноукраїнський національний університет, УКРАЇНА
ORCID ID: 0009-0009-8354-4268

В Україні процес децентралізації влади розпочато 2014 року з прийняттям Концепції реформи місцевого самоврядування та територіальної організації влади в Україні (01.04.2014), законів України «Про співробітництво територіальних громад» (17.06.2014), «Про добровільне об'єднання територіальних громад» (05.02.2015), відповідних змін до Бюджетного і Податкового кодексів та інших нормативно-правових актів. Інституціональною основою децентралізації слугувала також Європейська хартія місцевого самоврядування, зважаючи на стабільні прагнення України до вступу в Європейський Союз [1].

Відтак, було ініційовано реалізацію фіскальної децентралізації з метою формування фінансово незалежних, самодостатніх територіальних громад шляхом їхнього об'єднання. Констатуємо, що територіальні громади об'єдналися, проте не всі вони є фінансово самодостатніми, особливо з урахуванням реалій протидії ризикам воєнного часу в Україні. Територіальні громади одержали додаткові бюджетні ресурси до своїх бюджетів. Відзначимо також модифікацію системи місцевого оподаткування. Зокрема, органи місцевого самоврядування отримали додаткові доходні повноваження і, відповідно, дещо більший обсяг місцевих податків та зборів до своїх бюджетів, які можуть витратити на виконання власних повноважень [2, с. 11].

섹션 3.

FINANCE AND BANKING; TAXATION, ACCOUNTING AND AUDITING

Проте, наразі досі рівень фінансової автономії органів місцевого самоврядування невисокий. Такий концепт пояснюється тим, що суттєву частку в доходах місцевих бюджетів займають міжбюджетні трансферти, хоча цей показник має поступову тенденцію до зменшення. Місцеві податки та збори також складно вважати основним податковим джерелом наповнення місцевих бюджетів, оскільки за цими податками органи місцевого самоврядування не одержали достатній обсяг фіскальних ресурсів і повноважень порівняно з аналогічними практиками функціонування органів місцевого управління розвинутих країн світу.

Відзначимо, що провідні європейські країни наділяють органи місцевого управління вищим рівнем фінансової автономії, що дає їм змогу, фактично, не залежати від бюджетів центральної влади [3]. При цьому для всіх розвинутих зарубіжних країн логічним є поділ місцевих бюджетів на два самостійні функціональні види, кожен з яких має власні доходи. Одним із різновидів місцевих бюджетів є місцевий поточний (адміністративний) бюджет, доходи якого формуються за рахунок місцевих податків і зборів, платежів, загальних субсидій, що надаються центральним урядом, та інших доходів. Іншим різновидом місцевих бюджетів є місцевий бюджет розвитку (інвестиційний бюджет) [4, с. 58]. Бюджет розвитку – це механізм який спрямовує власні та залучені ресурси громади у економіку, нові робочі місця, і, відповідно, збільшує економічний потенціал. Це в свою чергу приносить результат у вигляді зменшення рівня безробіття, бідності, розвитку нових технологій, тощо.

Фінансове забезпечення розвитку територіальних громад доцільно розглядати в ракурсі таких підходів:

По-перше, це рівень наповнення місцевих бюджетів як результат фінансово-бюджетної складової процесу децентралізації, який фактично визначає можливість виконання власних повноважень органами місцевого самоврядування та вплив їх на соціально-економічний розвиток громади.

По-друге, це фінансова підтримка місцевого самоврядування з боку держави шляхом надання дотацій, субвенцій та формування цільових фондів розвитку.

По-третє, це пошук додаткових джерел фінансових ресурсів органами місцевої влади шляхом використання потенціалу розвитку на конкретній території [5, с. 120].

Наголосимо, що основним джерелом наповнення місцевих бюджетів в Україні виступають податки й збори, які сплачують підприємства, організації та установи, що функціонують у межах адміністративно-територіального утворення. В цьому контексті важливою є інституціональна взаємодія органів

섹션 3.

FINANCE AND BANKING; TAXATION, ACCOUNTING AND AUDITING

місцевого самоврядування з податковими органами та суб'єктами бізнесу, що трансформується шляхом визначення оптимальної величини ставок (інших елементів) місцевих податків і зборів, встановлення адекватного податкового навантаження, надання фіскальних пільг, що в комплексі забезпечить збільшення надходжень до бюджетів територіальних громад.

Таким чином, забезпечення фінансовими ресурсами розвитку територіальних громад передбачає використання системного підходу, тобто використання власних джерел надходжень у поєднанні з ресурсами, які надає державна підтримка територій, розширення можливостей створення креативних індустрій як нових джерел місцевих доходів.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

- [1] Реформа децентралізації. Урядовий портал. URL: <https://www.kmu.gov.ua/reformi/efektivne-vryaduvannya/reforma-decentralizaciyi>
- [2] Волохова І. С. Формування доходів бюджетів за рахунок податку на доходи фізичних осіб в Україні. Трансформаційна економіка. 2023. № 3 (03). С. 10–15.
- [3] Mankiw N.G., Weinzierl M. An Exploration of Optimal Stabilization Policy. *Harvard Business School*. 2011. WP. P. 11–113.
- [4] Дедушев І. В. Формування бюджетного процесу на місцевому рівні: зарубіжний досвід. *Науковий вісник Ужгородського Національного Університету. Серія Право*. 2023. Вип. 79, ч. 2. С. 55–63.
- [5] Крайник О., Федорчак, О. Фінансування розвитку територіальних громад в умовах децентралізації. *Financial and Credit Activity Problems of Theory and Practice*. 2022. № 2 (43). С. 118–125.